

שמעתא עמיקתא

גליזן ק"ו - פרשת חקת - תשע"ב - קהילת חניכי הישיבות, רמות ב' ע

פניני הלכה ע

האם יש חיוב להקדים לוי לישראל

תנן [הוריות י"ג ע"א] האיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אבדה, והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי. בזמן ששניהם עומדים בקלקלה האיש קודם לאישה. כהן קודם ללוי, לוי לישראל, ישראל לממזר וכו'.

ואמרין בגמ' - כהן קודם ללוי שנאמר בני עמכם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. לוי קודם לישראל שנאמר בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי וגו'.

וכתב הרמב"ם [פ"ח מהל' מתנות עניין הלי י"ז] היו לפנינו עניים הרבה או שבויים הרבה, ואין בכלים כדי לפרנס או כדי לכסות או כדי לפדות את כולם, מקדימין את הכהן ללוי, ולוי קודם לישראל. והביא דבריו בטור [יו"ד סי' רנ"א].

וכתב הב"י דמקור דברי הרמב"ם מדברי המשנה הג"ל. וכתב עוד - בירושלמי אמרו [הוריות פ"ג ה"ה] לוי קודם לישראל, לוי לא ישראל הוא, אמר רבי אבין בשעת הדוכן שנינו. משמע דהשתא דליכא דוכן אינו קודם לישראל. אבל בתלמודא דידן מדלא כתב כן משמע דס"ל דאין לחלק בין זמן לזמן, וכן נראה דעת הפוסקים שלא חילקו. וכ"כ לדינא בשו"ע [שם סי' ט] דלוי קודם לישראל.

[ובירושלמי לפנינו איתא - כהן קודם ללוי לוי לישראל, לא הוה לוי הוא, אמר רבי אבון בשעת הדוכן שנו. וכתב שם הפני משה דהכי גרסינן - "לא הוא לוי לא הוא ישראל". ולענין מת מצוה קאי, גבי הא דאמרין יטמא לוי ואל יטמא ישראל, ופרכינן לא הוא לוי לא הוא ישראל, דהא לענין טומאה שניהם שוים, וע"כ ממתוך בשעת הדוכן שנינו, הלכך יטמא ישראל ואל יטבטל לוי מן השיר. ואידי דתנן הכא דלוי קודם לישראל במעלה, נקט נמי להא. וכן פי בערוך השולחן [יו"ד סי' רנ"א]. ולפירושה נמצא דהירושלמי לא איירי כלל לענין קדימה, ואין דברי הירושלמי חולקים כלל על דברי הבבלי.

ובהנהגות החת"ס [שם] ביאר דברי הירושלמי ע"פ הגי' שלפנינו "לא הוה לוי", והכי פירושו - מאי קמ"ל דכהן קודם ללוי ולישראל, פשיטא שהרי כהן הוא לוי ג"כ וישראל ג"כ והכל כלול בו, ומשני בשעת הדוכן והשיר שנו דאין הכהן כשר לזה, והוי סד"א כהן אינו לוי, קמ"ל כהן גם הוא לוי וקודם לו. ולפירושו נמצא דהירושלמי לא איירי כלל לענין קדימת לוי לישראל, אלא לענין קדימת כהן ללוי [ורק לענין הסי"ד ולא לדינא]. ואין דברי הירושלמי ענין כלל לדברי הבבלי. איברא דבטור גבי הלי ברהמ"י [אוי"ח סי' ר"א] כתב - גרסינן בירושלמי אמר רבי יהושע בן לוי מימי לא ברכתי לפני כהן ולא בירך ישראל לפני. ורבי יהושע בן לוי לוי היה, ויראה לכאוי שיש ללוי דין קדימה לברך לפני ישראל במקום שאין שם כהן. וה"ר מאיר מרוטנבורק כתב שאין לו דין קדימה והא דקאמר שלא בירך ישראל לפני מצד גדלותו קאמר ולא מצד לוייה.

ולכאוי תקשי על דברי הר"מ מרוטנבורק מדברי המשנה בהוריות. וכן יקשו דברי הטור ההד"ק, דבאו"ח כתב דיראה לכאוי דלוי קודם לישראל והדר הביא דברי ה"ר מאיר מרוטנבורק (ולא הזכיר דברי הרמב"ם), ואילו ביו"ד סתם כדברי הרמב"ם. וכבר עמד על סתירת דברי הטור בדרושה [ביו"ד שם סי' ג], ותי' דכאן [ביו"ד] איירי הטור לענין להחיות, דודאי יש ללוי דין קדימה לכו"ע, דהיום או מחר יבנה המקדש ויחזור הלוי לעבודתו ולדוכנו, משא"כ באוי"ח דאיירי לענין לכבדו לפי שעה ואין החיות תלויה בזה, בהא ס"ל למהר"ם מרוטנבורק דאין לו קדושה, ונראה דהיינו אפי' בזמן שבחמ"ק קיים. עכ"ל.

שמעתא אליבא דהלכתא ע

האם מותר לשתות כוס קפה שנפל בו זכוב

א. זהירות באיסור שרצים. ב. בריה הנמצאת תוך תבשיל. ג. דין התבשיל אחר שהסיר הבריה. ד. פליטה בדבר חי.

א. זהירות באיסור שרצים

כתב בחכמת אדם (כלל לח סעיף א) דהרבה אזהרות הזהירה התורה בשרצים, האוכל שרץ המים חייב ד' מלקיות ושרץ הארץ חייב ה' מלקיות ושרץ העוף כזבובים וכיוצא בו לוקה ששה מלקיות, ומטמאים הנפש כדכתיב (ויקרא י"א, מ"א) ונטמאתם בם. וע"י פר"ח (ססי פד), מחז"ב (אות לט) וכה"ח (אות קסא).

ויש לדון בדבר השכיה בימי הקיץ החמים דמוצאים בתבשיל או במשקה זבוב וכדו', האם הם נאסרים או לא.

ב. בריה הנמצאת תוך תבשיל

הנה זבוב הנמצא בתוך המשקה, אין גופו בטל, דהרי חכמים גזרו דבריה אינה בטלה אפי' באלף (אבל טעמו לחוד בטל) כמבואר בטשו"ע (סי' ק סעי' א), ואע"פ שזבובים ויתושים הם בכלל דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, מ"מ אינם בטלים כמבואר בפר"ח (סי' קג ס"ק א), בחו"י (סי' קח), בפמ"ג (סי' ק ש"ד ס"ק א) ובערוה"ש (סי' ק אות ד), וכתבו כן אף בדעת הרמ"א (סי' קג סעי' א), דלא כדעת הלב"ש (חידושי דינים אות קלא), וכ"כ בשבט הלוי (סי' קכג ד"ה רי"ל).

ואף אם הזבוב אינו שלם דאין עליו דין בריה כמבואר בטשו"ע (שם), מ"מ אם הוא בעין לא שייך בו ביטול דהרי ניכר הוא וחייבים לסלקו כיון דבכה"ג אינו מתבטל אפי' מה"ת כמבואר בט"ז (אוי"ח סי' תרלב ס"ק א), בחת"ס (יו"ד סי' רעז ד"ה אבל) ועוד פוסקים, דלא כהלבוש (אוי"ח שם אות א).

ויעויין בשו"ע (סי' ק סעי' ד וסי' קד סעי' א) דאף אם א"א להפרידו אלא ע"י סינון חייב לסנונו. [ואם לא מצאה לאחר שסינון, כתב בפרי תואר (סי' ק ס"ק ה) שבבריה גדולה תולין שנימוחה ובטלה, אולם בבריה קטנה יש לאסור דתולין שעברה דרך המסננת, והביאו הפמ"ג (שם ש"ד ס"ק ז), וע"י בחו"י (שם)].

ואם א"א בסינון (והבריה אינה שלימה) הדבר תלוי במח' גדולי הפוסקים אם שייך ביטול בתערובת לח ביבש ככה"ג דלדעת הדרישה (שם אות א), הט"ז (שם ס"ק א), הפר"ח (ס"ק א), הפר"ת (ס"ק ב) והגר"א בבאורו (אות כד) שאינה מתבטלת משום דכל שניכר בראות העין או במשמוש היד אינו בטל, ולחזו"א (יו"ד סי' ל ס"ק א) אף אם ניכר בפיו אינו בטל. ולדעת הרמ"א (סי' קד סעי' א), הב"ח (שם אות ב) והש"ך (ס"ק א), בכל גוונא בטלה אם א"א לסנונו, חוץ מח' שרצים שאסרה התורה המבוארים בחולין (קכב), דאף היכן שא"א לסנונו בתערובת לח ביבש אינם בטלים (ולהאוי"ה (שליב סי' ט) אף בחי' שרצים אם א"א לסנון איכא ביטול). ואין להקל בזה אלא במקום הפסד מרובה וכמ"ש בחכמת אדם (כלל נא אותיות א-ג) בשם המנחת יעקב (כלל פה אות נז).

ג. דין התבשיל אחר שהסיר הבריה

מיהו אע"פ שאין הזבוב בטל וכנ"ל, מ"מ אכתי י"ל דאחרי ששילק הזבוב וכדו', המשקה הנשאר בכוס מותר בשתייה. וכן מצינו ברא"ש (ע"ז סי' יא) דכן נרא' מעדותו של המן הרשע (מגילה י:). דאפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן זורקו ושותהו, ואם המלך נוגע בכוסו של אחד מהן חובטו בקרקע ואינו שותהו משום יין נסך. זורקו ושותהו ועיי"ש שמבואר שהדין כן כי צונן בצונן הוא. ומשמע דאם המשקה היה חם היה נאסר. [ונר' מדבריו דאע"פ שהזבוב נמצא בכלי שני בעינן סי' לבטל טעמו, וע"י לקמן בהגח].

ד. פליטה בדבר חי

וגדולה מזו למד החת"ס (ע"ז סח: ד"ה האן, יו"ד תשובה צד ד"ה יקרתו) מדברי הרא"ש הנ"ל (הסובר דזבוב אוסר תבשיל חם), דלאו דוקא בשר וכדו' אוסרים בתערובת ע"י בישול, אלא אף דבר חי פולט ואוסר מין השני הנמצא עמו (ולדעתו אף בכבוש אמרינן כן, וע"י בהגה לקמן), ולפי דבריו אם נפל חרק וכדו' לקדירה והוציאו אף כשהוא חי מ"מ נאסר הקדרה (אם ליכא ששים). [ועיי"ש שמסתפק לענין אם הבעל חי נמי 'בולע' וכגון דג טהור שנפל בעודו חי בתערובת איסור]. וכדברי החת"ס פסק הפת"ש (סי' קד ס"ק א), וכן משמע מהבית הלל (סי' עט ס"ק א) לענין מעשה שקרא בק"ק קראקא שנפל תינוק בתוך יורה רותחת על האש. (וכן הבין הדרכ"ת (שם ססי"ק טז) בדעת הבית הלל). הפת"ש (סי' קד ס"ק א).

אבל דעת הנו"ב (סי' צח הובא בשואל ומשיב תל' ח"א סי' מג וביד שאול ססי' פ) והארץ צבי (יו"ד סי' לב הובא ברב פעלים יו"ד ח"י"ג סי' ד) דחי אינו פולט והשואל ומשיב (תל' ח"א סי' מג) נשאר בצ"ע בזה. והכרעת הרב פעלים (יו"ד ח"י"ג סי' ד ד"ה ושו"ה) להחמיר. וע"י בזר זהב (כלל ל סי' ז).

[וכל זה לענין פליטה מחי ע"י בישול, אבל לענין כבוש דעת הפת"ש (שם) להקל. וע"י עוד ברב פעלים (יו"ד ח"י"ג סי' ד ד"ה והנה בספר), בשד"ח (אסה"ד מע' הדל"ת אות ז) ובתשובות והנהגות (ח"ב סי' שפג)].

והנה לפי האוסרים יוצא לכאוף שאדם שהכניס אצבעו בכלי ראשון (ולענין כלי שני עיי' לקמן), בעינין ביטול בששים דהרי בשר אדם אסור מה"ת וכמ"ש הרמ"א (סי' עט סעי' א) ונושא כליו והפ"ת (שם סי' ג). וכמו"כ נ"ט לשבח בתבשיל כמבואר בפר"ח (ק"א סי' עט) ובפרי תבואה (ססי' כה), אלא דהטשו"ע לא הביאו דין זה. וכן דייק הפ"ח (שם סי' ה) וע"כ האריך להוכיח דליכא איסור כלל בשר אדם (אפי' מדרבנן). ובביאור הגר"א (שם אות ד) נרא' דאיכא רק איסור דרבנן. ולמעשה יש להחמיר וכמו שפסק הבן איש חי (שנה שניה אמור אות ה) והכה"ח (סי' עט אות יב). וא"כ צ"ע כנ"ל. שוב העירוני מדברי הקהלות יעקב (חולין סי' ה) שעמד בזה, ודבריו צ"ע שהרי מהפוסקים הנ"ל מוכח דלא כוותיה, עיי"ש. והארנו בזה בס"ד בגליון שי"א.

ועכ"פ נמצא שבנ"ד י"ל דהזבוב אוסר ואף אם הוציאוהו בעודו חי, וטעמא כי ס"ל להרא"ש הנ"ל דאע"פ שדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם (כגון עכבר) לא צריכים ששים לבטל טעמם, מ"מ זבוב וכיוצא בו בטלים דוקא אם איכא ששים בתבשיל לבטלו. וכן מבואר ברי"ו (תולדות אדם וחיה נ"ט ע"מ קט טו ג) בשם הרא"ש, והיינו משום דיש לחוש דפליטתו נותן טעם לשבח, וכן דעת האו"ה (ארוך כלל כז דין א) והב"ח (שם). וכן פסק הש"ך (סי' קז סי' ז), ודבריהם הם ע"פ היש"ש (חולין פ"ז סי' מט) והמהר"ם פדואה (סי' עט) דס"ל דיש לחוש שאף דברים שקצים מהם נטל"ש. וכן מבואר בבדק הבית (ת"ה ב"ד שי"א) ובשערי זורא (רסי' מא) דיש שקצים דאפי' שבדלים מהם נטל"ש, אלא דכתב שם בדמקום הפסד מרובה או שעת הדחק וכה"ג נראה להתיר לסמוך על המתירים (הובאו לקמן), אלא דאם נפל בחומץ או בשכר לכו"ע אסור דאף אם באמת הם נותנים טעם לפגם מ"מ בתוך משקים אלו ודאי נותנים טעם לשבח, ע"כ. [ולפי דבריהם יש להזהר שלא להוציא את הזבוב מתבשיל הנמצא בכלי ראשון שהיד סולדת ע"י כף שאינה מכילה ס' נגד הזבוב, דאל"ה הכף תיאסר דהרי מצקת דינה ככלי ראשון, עיי' ברמ"א (סי' קז סעי' ב) ובש"ך (שם)].

אלא שדבריהם הם נגד דברי הרשב"א (ת"ה הקצר ב"ד שי"א דף ט"ז ע"ב), המדכ"י (ע"י ססי' תתנה) והגהות מיימוניות (מ"א פ"ט ח), וכדבריהם פסקו השו"ע והרמ"א (סי' קז סעי' ב) דזבובים וכיוצא בו מדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, שנמצאים בתבשיל, זורקן, והתבשיל מותר, שאין פליטת דברים אלו הפגומים אוסרת [ולשיתם אין הכלי צריך הכשר, עיי' ברמ"א (סי' קג סעי' ב) ובפ"ג (שם שי"ד סי' יא)]. וכן נקטו הט"ז (סי' קד סי' ו) והפ"ח (שם).

וכתב החו"ד (סי' קד חידושים סי' ט) דהמנהג להקל כהרמ"א, וכ"כ המהר"ש"ם (ח"א סי' קעד) והוסיף דכן עיקר להלכה. [ולענין דברים הפגומים בשכר וכדו' דכת' הש"ך הנ"ל דאסור אפי' במקום הפס"מ, גם החכמת אדם (כלל נד אות יד) פסק כן, וכתב דה"ה יי"ש. אלא דעיי"ש דשוב הביא דברי המנחת יעקב (כלל נא סי' כז) שכת' דאף בכה"ג לית לן בה. ובמהר"ש"ם (ח"א סי' קעד) הוכיח מדברי הראשונים כדברי המנחת יעקב, וכת' בשם הדמשק אליעזר (חולין פ"א סי' נח) דהמנהג להקל בנמצא זבוב מת בתוך יי"ש].

מיהו כתב הפמ"ג (סי' קז שי"ד שם) דאע"פ דנהגין העולם כהמתירין מ"מ המחמיר תבא עליו ברכה. [ובידי יהודה (סי' קד קצ"ד סי' יד) כת' דיש להקל בהפסד קצת. ועיי' בשש"כ (פ"ג אות יט) שכת' דאם נפל חרק לתוך תבשיל חם שהיד סולדת בו לא יוציא בכלי כגון כף או כפית כדי שלא יבלע מן האיסור, אלא ישתמש לצורך זה בסכו"ם חד פעמי וכדו' וזורקנו, או ימתין עד שהתבשיל יתקרר ואז יכול להסירו בכל כלי, ע"כ. אולם נרא' דאם כבר הוציאו בעודו חם בכלי שאינו חד פעמי, י"ל דמ"מ למעשה אינו חייב להגעיל הכלי, שהרי קיי"ל מעיקר הדין כהחולקים על הש"ך, ועוד דבכה"ג יש לצרף דעת הסוברים דמצקת אין דינה ככלי ראשון, עיי' בט"ז (וי"ד סי' צב סי' ט)].

ה. כשהבריה בכלי שני

אולם נראה דכל זה בכלי ראשון דהרי כלי זה מבשל לכו"ע, אולם משקה קפה וכדו' הנמצא בכלי שני נראה דיש להקל אף בגוונא דליכא ששים נגד הזבוב, דהרי כלי שני אינו מבשל, ואע"פ דיש סוברים דכלי שני מפליט ומבליע, (עיי' בט"ז (סי' קה סי' ד וסי' צד סי' א), בפר"ח (סי' ה) ובחו"ד (שם חידושים סי' ט) שכת' דנקטינן דמפליט ומבליע עכ"פ אם לא במקום הפסד גדול. הרי השו"ע והרמ"א (סי' קה סעי' ב) חולקים עליהם. וכן דעת הש"ך (סי' סח סי' כח ועיי' בסי' קה סי' ה) גופא.

[אלא דהשו"ע ורהמ"א כת' דמ"מ יש לחוש לכתחילה, אבל בדיעבד מותר ללא קליפה ובהדחה בעלמא סגי. וכן דעת הרמ"א (סי' תנא סי' ג), החק יעקב (שם אות ה) ועוד. ואם ידו נכוית בו אף כלי שני מבשל לדעת החכ"א (כלל נט אות ו וחיי אדם כלל כ אות ד), והובא במ"ב (סי' שיח סי' מח ובאה"ל סי' שיט סעי' ד"ה חייב) לענין בישול בשבת במקום חשש קלי הבישול. והחזו"א (סי' נב סי' יט) כתב דמעיקר הדין נרא' דאין איסור בכלי שני אפילו ידו נכוית, ועיי' עוד במנח"י (ח"ט סי' כז) ובשבט הלוי (ח"י סי' מב), ובפרט בגוונא שהוציאו את הזבוב בעודו חי די"ל דאף לסוברים דחי מפליט היינו בכלי ראשון ולא בכלי שני (דהרי כלי שני רק מבליע ומפליט [לדעת המחמירים הנ"ל]) וא"כ לא גרע מכבישה בדבר חי דאינו מפליט לדעת רוב הפוסקים הנ"ל בהגה, ואפשר דאף לדעת המחמירים בכבוש יודו בכלי שני דקיל מכבישה, ועיי' במהרי"ל (סי' פה), ודו"ק. [וכן בזבוב שאינו חי שנכבש מעלי"ע יש מקום להקל בו מכמה טעמים ואכמ"ל (ולענין זבוב חי, שנכבש עיי' לעיל)].

מסקנת דדינא

העולה לדינא, המוצא זבוב וכדו' בתבשיל שבכלי ראשון מעיקר הדין מסירו והתבשיל מותר, והמחמיר באופן שאין ששים נגדו תבוא עליו ברכה. ובכלי שני מותר לכתחלה בכל גוונא.

ובבי"ח (סי' ג) כתב דכדברי הטור ברישא דרש"י בגיטין (נט): מאסכתא דקראי דכהן ברישא והדר לוי, והכי נקטינן לדינא דבסעודה כהן קודם ללוי ולוי לישראל.

ובמג"א [או"ח שם סי' ד] אחר שהביא דברי הטור ודברי הבי"ח, כתב - ובמתניתין סוף הוריות [ג], א] אמרין לוי קודם לישראל, וכן פסק ביו"ד [סימן רנ"א סעיף ט"ו], וכיון דחזינן דליטול צדקה ולקרות בתורה קודם א"כ הוא הדין לשאר דברים, דאין לימוד למחצה. וצריך עיון למה מיייתי בגיטין (נט): מקראות אחרים (ובהוריות [שם] ג"כ, ועיי' במדרש רבה [ריש] פרשת נשא ובירושלמי דהוריות [בסופו]). אח"כ רבינו בירושלמי סוף הוריות דאיתא התם שלוי וישראל שוין, רק בזמן הדוכן היה לוי קודם. אבל ביו"ד [שם] פסקו דלא כוותיה, וכמו שכתב הרב ב"י שם [ד"ה כתב הרמב"ם]. וצריך עיון למה, דהא רש"י פרשת ראה [דברים יב, יט] כתב ג"כ כן, וכן הוא בספרי שם [פיסקא ע"ד].

ובא"ר [סי' ג] הביא דברי הפרישה [דרישה סי' ב] דמ"ש רש"י שם היינו דוקא לענין מתנת חנם שאין הישראל מחוייב לתת לו. וכתב - ולפי' כשאין כהן יש ללוי הקדמה לפני ישראל בהמוציא וברחמי"ו. וכ"כ הבי"ח ופרישה. עכ"ל.

וכ"כ הפמ"ג [א"א סי' קד] - אבל בצדקה קודם הוא לישראל, ויש לכבד לוי בהמוציא וברחמי"ו. (וכ"כ בפמ"ג [סי' נ"ג א"א סי' קד] גבי דין ש"צ דכהן קודם ללוי ולוי לישראל).

אולם בגר"ז [סי' ג] כתב בדמקום שאין כהן טוב להקדים ג"כ הלוי לישראל בכל אלו אם שווים הם בחכמה, והעושה כן מאריך ימים אבל אין חיוב בדבר, שלא נאמר וקדשתו אלא בכהן כי את לחם אלהיך הוא מקריב וגו'.

וכ"כ לדינא במשנ"ב [סי' ר"א סי' י"ג] - טוב להקדים הלוי ג"כ לישראל אם הם שווים בחכמה, בבחמי"ו ובהמוציא, וכן בנתינת צדקה, דהא מקדימין אותו בקריאת ג"כ לפני ישראל [ובשה"צ צי"ן לדברי הא"ר הגר"ז והפמ"ג].

אולם בכ"ח [סי' קס"ז סי' ק"א] כתב - וכן אם אחד מהם לוי צריך להקדימו לישראל אם הם שווים, כמ"ש בסוף מס' הוריות יעו"ש, וכ"פ בשו"ע יו"ד סי' רנ"א סי' לגבי צדקה וכו'. מיהו עיי' במג"א סי' ר"א סי' ק"ד שהביא בשם ירושלמי סוף הוריות וספרי דדוקא בזמן הדוכן היה לוי קודם יעו"ש. אבל הא"ר שם אות ג' כתב דגם בזה"י יש ללוי קדימה לישראל שכאן כהן בהוציא ובהמ"ו יעו"ש, וכ"כ א"א שם אות ד', ועיי' נראה כיון דר"א דגם בזה"י יש לו קדימה, וכ"פ בשו"ע יו"ד סי' רנ"א כנ"ז יש להחמיר. ודלא כהב"י אות ט' יעו"ש. ומה שלא נזכר זה כאן בשו"ע י"ל דסמך על מ"ש בסי' רנ"א, דהא גם לגבי איזה נקרא גדול סמך על משי"כ ביו"ד סי' רמ"ד סי"ח. ודו"ק. ועיי"ן עוד בכ"ח סי' נ"ג סי' מ"ב, וסי' ר"א סי' כ"ה.

פניני מופת

מעלות התורה וקדושתה

ע"י לימוד התורה יגיע לאהבת ה' - "ציוונו באהבתו יתעלה. וזה שנחשבו ונתבונן במצותיו ומאמריו ופעולותיו עד שנשיגהו ונהנה בחשגתו תכלית ההנאה וזו היא האהבה המחוייבת.

ולשון ספרי לפי שנאמר ואהבת את ה' אלקיך, איני יודע כיצד אוהב את המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלו אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר במי שאמר והיה העולם". (רמב"ם ספר המצוות, עשה ג) - "כלו", שעם ההתבוננות בתורה תתיישב האהבה בלב בהכרח". (חינוך מצוה תי"ח) התורה מביאה לידי מידות טובות כדאיתא בגמרא (ביב"ב נה) בריש כל מרעין אנה דם בריש כל אסיון אנה חמר, ובאתר דלית חמר סתן סמטנין מתבנין. ואמר אחי הגאון ז"ל, דהכי פירושו, לפי שהתאור ראש לכל העבירות, והאדם והדם הוא הנפש והיא המתאור, וזה שאמר "בריש כל מרעין אנה דם" שהוא תחילת חולי הנפש. "ובריש כל אסיון" ראש לכל הרפואות של הנפש, "אנה חמר" הוא התורה שנמשלה ליון, כמ"ש ושנו ביין מסכתי. "ובאתר דלית חמר, תמן סמטנין מתבנין" פירושו, מי שאינו בעל תורה הוא צריך לרפואות המידות [אין להתנהג], אבל בעל תורה אין צריך לרפואות המידות בעניני סיגופים וכדו', רק לעסוק בתורה וביראת ה' כל היום, הפוך בה והפוך בה דכולה בה... שאין לך מידה טובה הימנה פירוש שהיא עולה על כל המידות וכל המידות נכללים בה". (מעלות התורה לר' אברהם אחי הגר"א, עמ' 118)

נערך ע"י מהב"ר סדרת "עבודת המועדים"